

OECD analüüs „Nutikas kahanemisega kohanemine Eestis: regionaalne valmistumine demograafilisteks muutusteks“

Veebruar 2022.

OECD - Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsioon, arenenud tööstusriike koondav
rahvusvaheline organisatsioon.

Põhisõnumid

- ▶ Võrreldes 20 aasta tagusega õpib üldhariduskoolides täna ca 50 000 õpilast vähem. Edaspidi on oodata õpilaste arvu kasvu ainult üksikutes suuremates linnades ja nende lähiümbruses, samas kui mujal, eriti maapiirkondades, kahanemine jätkub.
- ▶ See tähendab, et isegi kui kahaneva rahvastikuga omavalitsused koondavad koolivõrku, seisavad nad ikkagi silmitsi 30% suuremate vältimatute kuludega õpilase kohta, võrreldes linnadega. Juhul, kui omavalitsused koolivõrgu tulevase väiksema nõudlusega ei kohanda, on kulude kasv suurim kõige väiksemates omavalitsustes, kus on ka suured vanade ja liiga suurte avalike hoonete ülalpidamise kulud.
- ▶ Ka kvalifitseeritud õpetajate järelkasvu küsimus teravam just maapiirkondades, sest kvalifitseeritud õpetajate ja ka noorte õpetajate osakaal linnakoolides on kõrgem kui maakoolides.
- ▶ Teisalt, kuna õpilaste arv maakoolides kahaneb ja linnakoolides kasvab, peab vastavalt muutuma õpetajate arv. Seni on õpetajate arv võrreldes õpilaste arvu langusega muutunud oluliselt vähem (nt 2005. ja 2020. aasta võrdluses langes õpilaste arv ca 18 700 ja õpetajate arv 530 võrra). Samuti on erinevus linna- ja maakoolide klasside suuruste ja õpilaste-õpetajate suhtarvu vahel Eestis OECD riikide võrdluses üks suurimaid - maakoolides on keskmiselt iga õpetaja kohta 4 õpilast vähem ja igas klassis 10 õpilast vähem kui linnakoolides.

Miks haridusvõrgu korrastamine on Eesti omavalitsustes vältimatu?

- ▶ Haridussektori kulud moodustavad ligi poole kõigist omavalitsuste kuludest ... ja see osakaal kasvab. Kuna enamik omavalitsusi seisab silmitsi kahaneva ja vananeva rahvastikuga, toob see kaasa vastavalt väiksemad tulud - selleks, et tagada ka edaspidi kvaliteetset kodulähedast haridust vähemalt põhikooli I ja II kooliastmes, tuleb haridusvõrku vastavalt demograafilistele muutustele kohandada.
- ▶ Kui võrrelda kulusid ühe õpilase kohta tiheasustusega linnades ja hajaasustusega maapiirkondades, on erinevus kuludes juba täna Euroopa riikide võrdluses üks suurimaid. ... Kuna 2035. aastaks õpilaste arv suuremates linnades kasvab ja mujal kahaneb, siis edaspidi kulud õpilase kohta hajaasustusega maapiirkondades kasvavad veelgi.
- ▶ Koolivõrgu jätmine tänasele kujule ei tähenda paremat hariduse kättesaadavust, sest arvestades oodatavaid muutusi õpilaste paiknemises, ei pruugi paljudel koolidel olla juurdepääsu ja koduläheduse seisukohast parim asukoht.

Poliitikasoovitused

- ▶ Tagamaks hariduse kättesaadavust maapiirkondades, peab arendama edasi nõudepõhise ühistranspordi lahendusi.
- ▶ Et koolivõrgu otsused ei takerduks olemasolevatesse bussigraafikutesse, tuleb prioriteediks seada ühistransporditeenused, mis vastavad maal elavate inimeste tegelikele liikumisvajadustele, nt ... nõudepõhine ühistransport.

Eesti haridusekspertide soovitus

- ▶ Mida kiiremini haridusvõrgu korrastamise otsused tehakse, seda paremat tulevikku on võimalik valdkonna arendamiseks planeerida.

Pinnaandmed (1)

kool	õpilasi	pind, m2	sh sporditaristu	m2 õpilase kohta	m2 ilma sporditaristuta
<i>Põlva Güm.</i>	220	2322	0	10,6	10,6
Põlva	827	15404	3189	18,6	14,8
Mooste	107	1848	216	17,3	15,3
Vastse-Kuuste	95	2588	755	27,2	19,3
Tilsi	71	2088	293	29,4	25,3
Kauksi	23	760	36	33,0	31,5
Ahja	47	3397	1210	72,3	46,5
<i>munitsip. koolid</i>	<i>1170</i>	<i>26085</i>	<i>5699</i>	<i>22,3</i>	<i>17,4</i>

Pinnaandmed (2)

kool	õpilasi	m2 ilma spordi	Kui õpilase kohta 15 m2, siis õpilasko		
<i>Põlva Güm.</i>	220	2322	155		
Põlva	827	12215	814		
Mooste	107	1632	109		
Vastse-Kuuste	95	1833	122		
Tilsi	71	1795	120		
Kauksi	23	724	48		
Ahja	47	2187	146		
<i>munitsip. koolid</i>	1170	20386	1514		

Vastavus nõuetele

	EHIS pedagoogid (direktor, õppejuht, õpetajad, tugispetsialistid)	Kvalifikatsioon vastab nõuetele	Kvalifika- tsioon ei vasta nõuetele
Ahja	17	11	6
Kauksi	9	6	3
Mooste	21	17	4
Tilsi	19	12	7
Vastse-Kuuste	20	12	8
	86	58	28
		67,40%	32,60%

Põlva valla haridusvõrgu ümberkorraldamise eesmärk

- ▶ Eelarve vahendite parem kasutamine, nt
 - ▶ liikumisõpetaja neile, kus ei ole
 - ▶ muusikaõpetaja neile, kus ei ole
 - ▶ eripedagoog
 - ▶ logopeed
 - ▶ abide lisatasuks
 - ▶ psühholoog
- ▶ vahest (1 asutus vs senine) jagub lasteaedadel kuu brutotasuks 5-9 ametikoha jaoks, koolidel 7-9. Rohkemate asutustega oluliselt vähem.
- ▶ Efektivsem juhtimine ja administreerimine.
- ▶ Vähemalt 3. kooliastmes liitklasside vältimine, mis on võimalik, kui kõikides tegevuskohtades/koolides ei toimu õppetöö kolmes kooliastmes.
- ▶ Olemasoleva ressursi parem ära kasutamine, sh
 - ▶ tööjõud (õpetajad, tugispetsialistid - pakkuda täiskoormust),
 - ▶ tehnilised vahendid.
- ▶ Ei pea lasteaia kohatasu tõstma.
- ▶ Ei pea tingimata mõtlema tegevuskohtade vähendamisele.